

Biskup Štefan Moyzes, národovec, zakladateľ a prvý predseda Matice slovenskej

Branislav Krasnovský

19. októbra 2020 **História**

Slovák, ktorý sa presadil v Chorvátsku

Štefan Moyzes sa narodil 24. októbra 1797 vo Veselom pri Piešťanoch, v katolíckej meštianskej rodine. Po skončení stredoškolských štúdií na gymnáziu v Trnave začal v roku 1813 študovať filozofiu na bohosloveckom seminári v Trnave.

V rokoch 1815 – 1819 študoval teológiu v seminári v Pešti, štúdium dokončil v rokoch 1820 -21 v Ostrihome. V roku 1821 bol aj vysvätený za kňaza, v roku 1829 získal titul doktora filozofie na filozofickej fakulte univerzity v Pešti. Od roku 1821 bol postupne kaplánom v Svätom Antone, Bzovíku, Tesárskych Mlyňanoch. V rokoch 1828 – 1829 pôsobil ako slovenský kazateľ v Pešti.

V roku 1829 odišiel do Chorvátska, kde začal pôsobiť ako profesor filozofie a gréčtiny na kráľovskej akadémii v Záhrebe. Štefana Moyzesa si obľúbil záhrebský biskup Ján Haulík, na návrh ktorého, vymenoval habsburský panovník František I. Štefana Moyzesa za kanonika záhrebskej kapituly. V roku 1829 zvolili Štefana Moyzesa za poslanca za Chorvátsku národnú stranu, ktorú zastupoval na uhorskom sneme v Bratislave. V Chorvátsku pôsobil Štefan Moyzes až do roku 1847.

Štefan Moyzes sa veľmi dobre orientoval na scéne slovenského národného a buditeľského života. Spoločne s ďalšími katolíckymi kňazmi podporoval návrhy Ľudovíta Štúra, ktoré Štúr predložil na uhorskom sneme. Tieto návrhy sa týkali aj zavedenia výučby slovenčiny na základných školách aj používania slovenčiny ako cirkevného a bohoslužobného jazyka. V roku 1847 už bol Štefan Moyzes dôverníkom chorvátskeho bána Josipa Jelačiča, (ktorý bojoval v revolúcii 1848-1849 podobne ako Štúrovci) na cisárskej strane proti Maďarom. Po roku 1849 sa riešilo vďaka Jelačičovi aj štátoprávne postavenie Chorvátska a návrhy Štefana Moyzesa ohľadne povýšenia záhrebského biskupstva na metropolitné sídlo, prijala Viedeň pozitívne.

Po porážke maďarskej revolúcie v roku 1849, vymenoval 5. septembra 1850 habsburský panovník František Jozef I. Štefana Moyzesa za nového diecézneho biskupa v Banskej Bystrici. Po potvrdení pápežom Piox IX. (18. február 1851) arcibiskup Ján Scitovský 25. mája 1851 vysvätil Štefana Moyzesa za biskupa.

Slovenský biskup Štefan Moyzes

Štefan Moyzes sa hneď, ako sa stal biskupom, pustil s vervou do práce. Začal konsolidovať pomery v diecéze, zasiahnutej negatívnym vplyvom maďarskej revolúcie. Štefan Moyzes podporoval národne orientovaných slovenských kňazov, dopĺňal neobsadené farnosti a v roku 1852 vymohol na cisárskom dvore zvýšenie finančného zabezpečenia katolíckych kňazov.

Po rokoch 1848 – 1849 sa žiaľ aj Štúrovci dostali vo Viedni do nemilosti kvôli svojmu panslavizmu. Štafetu národného a buditeľského boja prebrala katolícka Cirkev. Andrej Radlinský, Martin Hattala, Štefan Moyzes či Andrej Kmeť stáli v čele tohto národného a buditeľského zápasu.

Štefan Moyzes ako biskup podporoval slovenské národné ustanovizne a národné hnutie organizačne i finančne. Financoval chod slovenského gymnázia v Banskej Štiavnici, snažil sa aj o založenie strednej školy a vychovávateľského ústavu pre dievčatá, kde by sa spájala náboženská výchova s národnými tradíciami a výchovou v národnom duchu. Tieto aktivity Moyzesa však neboli korunované úspechom. V Banskej Bystrici sa podarilo otvoriť iba kláštornú dievčenskú ľudovú školu, ktorá však po niekoľkých rokoch splynula s meštianskou školou pre dievčatá.

V roku 1852 obnovil biskup Štefan Moyzes vydávanie homiletického slovenského odborného časopisu Cyril a Method. Spočiatku bol aj biskup Moyzes značne ovplyvnený Jánom Kollárom a jeho myšlienkou československej národnej a jazykovej vzájomnosti. Postupne však túto myšlienku opustil a prešiel na platformu etnicky i jazykovo samostatného slovenského národa a jazyka.

Prestolný prosbopis Slovákov a Memorandum národa Slovenského

Na čele slovenskej delegácie predstúpil Štefan Moyzes 12. decembra 1861 pred cisára Františka Jozefa I. Delegácia predložila cisárovi **Prestolný prosbopis Slovákov**, v ktorom Slováci žiadali panovníka Františka Jozefa I. o ochranu pred maďarskou perzekúciou. O tom, že národné pomery na Slovensku boli stále katastrofálne, svedčí aj citát Štefana Moyzesa:

„Núdz a nášho úbohého národa je nevýslovná; potreby sú nesčíselné. Tu požaduje sa napnutie nepretržené, aby zamedzila sa toľká núdza, aby sa toľkej biede odpomohlo, aby celý národ vzkriesiť sa mohol zo sna smrti duševnej k čulému, človeka dôstojnému životu. Čo keby hrozným osudom stať sa nemalo a nedalo, žiadúcejšie by ovšem bolo, aby všemohúci Boh biedny náš národ z obličaja zeme vyhladil, než aby sme po tisícročnej duševnej porobe ešte i budúce v podobnom otroctve sebe i celému človečenstvu na potupu živorili!“

Delegácia vypracovala aj **Memorandum národa Slovenského**, v ktorého štyroch hlavných bodoch žiadala panovníka, aby uznal Slovákov za svojbytný politický národ v Uhorsku, umožnil vytvorenie Slovenského okolia, ktoré by spravovali Slováci prostredníctvom vlastných volených zástupcov, aby sa v slovenských úradoch a na školách ako úradný jazyk používala slovenčina, a aby sa povolil vznik Matice slovenskej. Panovník čiastočne požiadavkam slovenskej delegácie vyhovel, Matica slovenská vznikla a až do rakúsko-uhorského vyrovnania v roku 1867 sa rozvíjali aj slovenské spolky a používala sa (s určitými obmedzeniami) aj slovenčina ako úradný jazyk.

Budovs Matice slovenskej v Martine.

zdroj: wikimedia

Biskup Štefan Moyzes sa stal prvým predsedom Matice slovenskej. Na margo Matice slovenskej Štefan Moyzes uviedol: *„Ktokoľvek... božskou prozreteľnosťou je údom slovenského národa, ktokoľvek ako taký, ctihodný prach otcov a dedov svojich hyzdiť za ohavný hriech sa považuje; ktokoľvek bohumrzkým odrodilstvom poškvriť sa nechce; ktokoľvek k slovenskému ľudu v pomeroch budto spoločenských, budto občianskych, budto konečne úradných ako človek svedomitý stáť chce; slovom, ktokoľvek s národom slovenským svedomite zmýšľa, tomu na obstánku, upevnení a rozkvetu Matice slovenskej záležať musí!“*

V čase, keď stál biskup Štefan Moyzes v čele banskobystrickej diecézy a v čele Matice slovenskej, zvýšil podporu národne orientovaným slovenským kňazom. Na žiadosť Štefana Moyzesa súhlasil Vatikán v roku 1864 s presunom sviatku sv. Cyrila a Metoda na 5. júla. Štefan Moyzes bol aj literárne obdivuhodne činný, okrem teologických, najmä homiletických diel vyšli aj jeho *Myšlienky o záhradníctve a štepárstve*, v ktorom oboznamoval slovenských čitateľov s modernými postupmi v pestovaní ovocia.

Je skoro symbolické, že Štefan Moyzes náhle zomrel 5. júla 1869 vo Svätom Kríži nad Hronom (dnes Žiar nad Hronom), práve v deň sviatku sv. Cyrila a Metoda. Slovenský národ tak v začínajúcom ťažkom období ďalšej tvrdej vlny maďarizácie stratil jedného zo svojich najcennejších národných buditeľov a obrancov.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/biskup-stefan-moyzes-narodovec-zakladatel-a-prvy-predseda-matice-slovenskej/>